www.svoboda-news.com

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОГО ОРДЕНУ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXV. Ч. 78. Джерзи Сити, Н. Дж., второк, 5. квітня, 1927.

VOL. XXXV. No. 78. Jersey City, N. J., Tuesday April 5. 1927. THREE CENTS

150,000 МАЙНЕРІВ ПОКИНУЛО КОПАЛЬНІ МЯГКОГО ВУГЛЯ

ЗАХОДЯТЬСЯ КОЛО СКЛИКАННЯ ОКРУЖНИХ КОНФЕРЕНЦІЙ.

ШИКАГО, 2. квітня. — Так юнійні урядники як і властителі копалень мягкого вугля згідно признають, що всі просто юнійні робітники в сих копальнях вийшли на страйк на приказ юнії. Разом вийшло коло півтора сотки тисяч юнійних робітників.

В юнійних округах властителі навіть не пробують нести працю при помочи скебів, а лишень заявляють, що вони мають так богато мягкого вугля на складі, що се вистарчить їм на богато місяців.

В ріжних округах менчі підприємці заявляють свою готовість підписати умови з юнією, а в стейті Огайо вже навіть таку угоду підписали підприємства: Шик, Прогресів, Сонісайд, Майстер і Кеслі. Через те всі властителі сього стейту схиляються до нової конференції з юнією. Лишень що вони ще дуже далеко від себе, бо юнії заявляють, що вони не будуть говорити з підприємцями, що хочуть знижити заробітню заплату, а підприємці кажуть, що вони не хочуть відновляти старого контракту.

СЕНАТОР ВИНУЄ КОНҐРЕС ЗА НЕЧИННІСТЬ УРЯДУ В СТРАЙКУ.

КОВПЛЕНД НАТЯКАЄ, ЩО ПРЕЗИДЕНТ НЕ МОЖЕ ТЕПЕР НІЧОГО РОБИТИ.

ВАШИНҐТОН, 2. квітня. — Др. Ковпленд, демократичний сенатор з Ню Йорку, заявляє в публичній заяві, що вину за нечинність федерального уряду в таких критичних моментах, як теперішний вуглевий страйк, поносять сенатори з вуглевих стейтів, які за намовою вуглевих баронів повалили всякі законодатні міри, які давали федеральному урядови владу вмішуватися в углеві страйки.

Не маючи законної влади, федеральний уряд має руки звязані та не може нічого більше зробити, хиба бути зовсім безсторонним глядачем.

СУД ЗАБОРОНЯЄ СТРАЙК МАЛЯРІВ.

ЮНІЯ МУСИТЬ ВІДКЛИКАТИ ЗАРЯДЖЕННЄ СТРАЙКУ 5 ТИСЯЧ РОБІТНИКІВ.

НЮ ЙОРК, 2. квітня. — Джеймс Кропсі, висший суддя з Бруклина, видав нині тимчасову заборону („інджонкшен") проти страйку місцевих малярських робітників.

Заборону видано на тій основі, що юнія поломила свою угоду з підприємцями. Заборона тимчасова, і в сій справі має в понеділок відбутися судове переслухання. Коли воно випаде на некористь юнії, юнія буде обовязана відкликати страйковий приказ або наразитися на судові кари.

Страйк малярів викликано за надвижку в сумі 2 долярів у день. Малярі досі побирали по 12 долярів у день. Є їх у юнії 4,800.

„В АМЕРИЦІ НЕМА БУНТУ МОЛОДЕЖИ".

НЮ ЙОРК, 3. квітня. — Норман Томас, протестантський проповідник та соціялістичний кандидат на уряд мейора сього міста, говорив в одній місцевій синагозі про так званий бунт молодежи.

Він казав, що всі гучні балачки про сей бунт в Америці не здійснюються. Американська молодіж не проявляє того невдоволення зі старого покоління, яке проявляє молодіж европейська. Американська молодіж занадто жене за матеріяльним добробутом, щоби займатися такими річами. В неї впоїли, в школі й поза школою, релігію успіху.

Молодіж могла повірити в сю релігію тому, бо в Америці справді случається нераз таке, що бідна людина стане міліонером, а бідна дівчина віддасться за мущину, який має доходи князя.

ЗРІСТ ЧИСЛА МІЛІОНЕРІВ.

ВАШИНҐТОН, 3. квітня. — Податковий комишенер обчисляє, що в 1925. році в Злучених Державах подало 75 осіб, що вони мають дохід у міліон долярів у рік або більше, а сього року заплатило за минувший рік податок за міліонний прихід уже 207 осіб.

Наслідком переміни в податковім законі минувшого року відпало від плачення податків 2 міліони податковців.

КОЛИШНІЙ ПОЛКОВНИК ПОМИРАЄ НІЧНИМ СТОРОЖЕМ.

НЮ ЙОРК, 3. квітня. — В суботу сполудня поповнив у своїм мешканню самовбийство при помочи світляного газу Джан Бравн, 60-літний нічний сторож. Його називав дехто за життя полковником Бравном, і се навело поліцменів, що робили слідство над його смертю, переглянути його папери, а відтак написати до людий, з якими він кореспондував. З телеграм, одержаних у відповідь, виявилося, що покійний справді був колись полковником в англійській армії та має кревняків серед англійської шляхти.

ШВАЙЦАРІЯ ОПИКУЄТЬСЯ ПИЯКАМИ.

ЖЕНЕВА, 21. марта. — Стейтова рада женевського кантону приняла закон, на підставі якого кожний налоговий пияк буде інтернований, без огляду на його суспільне становище. Інтернованих пияків відставлятимуть до відповідної санаторії, де спеціялісти будуть їх лічити з пияцтва.

ЗАКОН ПРОТИ ГЕНЕРАЛЬНОГО СТРАЙКУ.

ЛОНДОН, 1. квітня.— В найблизший понеділок буде предложений в англійськім парляменті закон, яким накладається кари арешту і грошеву кару на тих, що аґітують чи спричинюють загрозу для життя і майна дорогою генерального страйку.

СВОБОДА СЛОВА В ПОЛЬЩІ.

Польське товариство „Ліґи права чоловіка і громадянина" (міжнародня орґанізація) видало відозву, в якій нарікає на комуністичну пропаґанду, але одночасно стверджує темні сторони польського судівництва і тюремництва. Між иншим зазначується в цій відозві, що помимо оголошення декрету президента Польщі в справі передчасного звільнення вязнів — в дійсности з нього і досі не зроблено ужитку. Відозву підписали: визначний письменник Струг, сенатор Познер, пос. Тугут (б. віце-премієр), старенький сен. Лімановскі (понад 90 літ). Одначе вона не побачила світа Божого: її влада сконфіскувала. Не можна навіть стверджувати фактів.

ПРИСУД В СПРАВІ ВОЄВУДЗКОГО.

Маршалківський суд польського сойму видав остаточно присуд в справі провокаційної діяльности Воєвудзкого. В присуді говориться, що Воєвудзкому не доказано, що він, будучи послом, був рівночасно аґентом дефензиви. Натомісць Воєвудзкі був яко посол мужем довіря другого відділу ґенерального штабу (дефензиви) і давав інформації про політику білоруського клюбу. За це діставав Воєвудзкі гроші, які він виплачував своїм аґентам, а часть тих грошей уживав Воєвудзкі на політичну акцію Визволеня.

Яка є ріжниця між аґентом, а інформатором, ніхто не знає. Присуд маршалківського суду дійсно соломонівський. Стверджуючи, що Воєвудзкі доносив дефензиві на білоруських послів, рівночасно орікає, що він не був аґентом. Багно і стільки.

ТУРЕЧЧИНА ПРИГОТОВЛЯЄТЬСЯ ДО ОБОРОНИ.

Повідомляють зі Смирни, що турецький уряд пригоджує лінію фортифікацій на побережжю Ґеґейського моря в Малій Азії. Робить він се з боязни перед нападом Італії. Відколи стало звісним, що Англія не буде противитися нападови Італії на Туреччину, ся весь час зброїться і забезпечує свої береги.

ЕЛЕКТРИЧНІСТЬ БЕЗПОСЕРЕДНО З ТЕПЛА.

Як нам відомо, електричність, котрої вживаємо до освітлювання чи до опалювання або порушування машин, повстає в той спосіб, що наперед огріваємо паровий котел, витворена в нім пара порушує відповідний толок, а той толок вправляє доперва в рух машину, витворюючи в той спосіб електричність.

Є воно річию зовсім зрозумілою, що при такій процедурі тратиться много енерґії. Вже від давен-давна вчені фізики застановлялися, чи не далобся збудувати таку машину, котра не потребувалаб посередника у витворюванню електричности безпосередно з тепла.

Фактом є, що декотрі стопи (топшики), зіставлені з собою і огріті до 400°, витворюють електричну енерґію.

Можливо, що на подібній основі є збудована машина проф. Валя з Шефілд, звісного з богато винаходів з обсягу електричности.

Отже професор той подав до відома університетови згаданої м[illegible]ести, що довершив винаходу, котрий може спричинити переворот у теперішній електротехніці. Винайдена машина називається термоелектричний ґенератор. Він складається з цілої низки рур, уложених після спеціяльного плану. Машина та не потребує спеціяльної обслуги, тільки наладження углям.

Сама із себе витворює вона електричність на збірних пунктах (електродах), уміщених на рурах.

БУНТ ПРОТИ МАШИН СЕРЕД ЧЕСЬКИХ СКЛЯНИХ РОБІТНИКІВ.

ҐАБЛЬОНЦ, Чехословаччина, 31. марта. — В склянім промислі Чехословаччини почали заводити уліпшення при помочи нових машин. Між иншим заступлено машинами краяннє скла, яке роблено досі руками. В той спосіб тисячі робітників чуються загрожені в своїй екзистенції. Ось і через те підняли вони бунт, напали на фабрику і побили всі товари, що були краяні машинами. Робітники заявляють, що заграниця домагається якраз товарів тятих руками.

ЖИВИЙ МЕРЛЕЦЬ.

В Бранденбурґу в Німеччині арештовано за двоженство чоловіка, який офіціяльно рахувався за помершого ще від початку 1918 р. Називався він Карл Шульц і був на війні. З початком 1918 р. прийшла вістка, що його убито. Жінка Шульца сім літ сумувала за ним і наконець віддалася другий раз. Жила щасливо зі своїм другим чоловіком, коли прийшла вістка, що в Бранденбурґу жиє чоловік подібний до помершого. Жінка поїхала подивитись і переконалася, що то таки її дійсний муж. Він також оженився другий раз і був батьком двох дітей. Показалося, що Шульц вкрав у свого убитого товариша на фронті ідентифікаційні документи, і йому всунув свої.

ПОХОРОН БЕЗРОБИТНОГО В ПОЛЬЩІ.

Поруч з обжираючимися капіталістами, животіють і злидарі, безробітні. Опинившися в безпорадному стані, без праці й куска хліба, стративши надію на поліпшення, вони майже що дня (переважно в Варшаві) кінчають життя самоґубством.

Дня 16-го лютого ховали безробітного, 24-літнього інтелігента Левицького Яна, що будучи довший час без праці, вискочив у розпуці з вікна шести-поверхового будинку і розбився на смерть. Безробітні, зібравшись у великій скількости, хотіли нести труну з покійним до цвинтаря на своїх плечах, але поліція не дозволила, бачучи в цьому протидержавну діяльність... Коли жалібний похід, при участи більш як 2000 безробітних, хотів піти по Маршалківській вулиці, якою саме в ту пору мав їхати п. Президент Мосьціцкі, поліція заборонила та силою скермувала похід до иншої вулиці, боючися, щоб не пропав п. Президентові добрий настрій...

ЗУБ ЗА ЗУБ ЗА БИТТЯ ЖІНКИ.

В Честертон, Меріленд, засуджено на публичне вибиття батогом богатого 60-літного фармера Генрі Ніґавза за те, що побив свою жінку. Ніґавз оженився шість місяців тому по 15 мінутах знакомства зі своєю теперішньою жінкою, яка прийшла до него на оголошення в часописі, що він потребує господині для провадження дому. В два тижні по шлюбі вже побив її так, що вивихнув їй рамя. Засуд є, що шериф має привязати Ніґавза за руки і ноги до дерева і публично дати йому десять батогів на обнажені плечі.

РІДКИЙ ПРОЦЕС.

Львівський апеляційний суд розбирав цікаву розводову справу. Від 10 років був жонатий бувший австрійський військовий удруге з жінкою, з якою має 4 дітий. Перша його покинула, втікши з якимсь мадяром. Розшуки за нею не дали за цей час ніяких наслідків. Аж ось після 10 літ вона зявилась і вислала до суду скаргу, обвинувачуючи мужа у двоженстві, домагаючись уневажнення першого подружа. Суд відкинув скаргу лише на тій підставі, що лікарі знавці ствердили її повну нездатність до подружого стану.

ДИТИНА З ТРОМА ГОЛОВАМИ.

В Зловині на Виленщині одна селянка вродила дитину з трома головами. Жила ця дитина всього пів години. Лікар, що був при пологах, відфотографував цей вибрик природи.

ДЕФІЦИТ В БРИТІЙСЬКІМ БУДЖЕТІ.

ЛОНДОН, 31. марта. — Ґенеральний страйк і страйк вуглевий спричинили великий дефіцит в державній касі. Виносить він $183,000,000.

АНҐЛІЯ ГОТОВИТЬСЯ ДО БЛЬОКАДИ КИТАЮ

НАТИСКАЮТЬ НА АМЕРИКУ ДО АКТИВНОГО ВИСТУПУ.

ШАНҐАЙ, 3. квітня. — Неурядові вісти з Лондону подають, що Анґлія готовиться до рішучого виступу проти китайських націоналістів. Здається наміряє вона перевести бльокаду Китаю, а здержується зі сим пляном лишень тому, бо ще не перекомала богато держав співділати зі собою. Японія уже готов тепер до всякого виступу проти Китаю, але другі держави ще хитаються.

Головну увагу звертає Анґлія на Злучені Держави. В сьому напрямку іде звідомлення американського конзуля Дейвиса, котрий звалює вину за напади на Американців і Европейців в Шанґаю на кантонські війська і провідників.

Американська торговельна палата в Шанґаю, до якої належуть просто всі найбільші американські бизнесмени, ведучі торговлю в Китаю, видала публичну заяву проти кантонського уряду, в якій закликує уряд Америки й европейських держав умішатися в китайське замішанне та привести мир та пошанованнє для законів і маєтків чужинців у Китаю.

Анґлія заповідає висилку дальших військ до Китаю.

СУПЕРЕЧНІ ЧУТКИ ПРО ЗДОРОВЛЯ РУМУНСЬКОГО КОРОЛЯ

РАЗ ВИЗДОРОВЛЮЄ, ТО ЗНОВА ЗАНЕПАДАЄ.

БУКАРЕШТ, 3. квітня. — Лікарі румунського короля видали були вчора булетин, що король Фердинанд мається краще та правдоподібно перебуде ще сесю крізу. Рівночасно подано ґазетам вістку, що на сю вістку сербський король уже не вибирається до румунського короля на відвідини.

За те нині пішли знова суперечні вістки. Нового комунікату про здоровля нема, а за те з Парижа прийшла вістка, що королівський син Кароль, котрого двірські інтриґи та його приватні скандали позбавили недавно права до престола, вибирається до Румунії літаком.

Рівнобіжно з тим ходять серед населення, на загал слабо обзнакомленого з політичними справами, найдиваченійші поголоски про війну, помір і таке инче, які мають наступити по королівській смерти. Як звичайно, не бракує теж вістки, що король уже давно помер, а двірська камарилля закриває подію, щоби визискувати сю подію на свою користь.

ПОЛЬСЬКИЙ БІСКУП ПРОТИ АМЕРИКАНСЬКОЇ „ПРОТЕСТАНТСЬКОЇ І ЕРЕТИЧНОЇ" ОРГАНІЗАЦІЇ.

ВАРШАВА, 2. квітня. — Кардинал Каковський, католицький архиепископ Варшави, вернувши з конференції з папою, видав публичний пастирський лист проти американської організації „Янг Менс Крістшен Асосіейшен" („Уай-Ем-Сі-Еа"), яка в Польщі послідними часами сильно поширялася.

Організація ся розвивалася в Польщі головно при помочи американських долярів. Її річний буджет послідного року виносив 840,000 злотих, з чого 180,000 прийшло з Америки. Організація однак має стояти під впливом ріжних американських сект, які, відомо, відносяться ворожо до католицької церкви. Щоби знищити впливи протестантів, Каковський виступає тепер публично проти сеї організації, послугуючися проти неї арґументом, що вона, мовляв, „протестантська і еретична".

Виступ епископа буде без сумніву мати поважний вплив на організацію, бо 95 процентів її членів у Польщі се католики, відомі зі своєї улеглости до епископів. З другого боку, однак, може прийти теж до поважної боротьби, бо на чолі організації в Польщі стоять визначні Поляки, а межи ними й проф. Яновський, голова одного департаменту в міністерстві освіти.

КОЛИСЬ СЕ БУЛО ІНАКШЕ.

ШАНҐАЙ, 3. квітня. — Методицькі місіонарі в Китаю віднеслися до заряду сеї церкви в Америці, щоби їм зібрано 75,000 долярів на поворот до рідного краю, бо їм уже небезпечно перебувати довше на місцях у Китаю.

Вони кажуть, що більшість місіонарів уже покинула свої становищ..

НОВЕ ПОВСТАННЄ В МАРОКУ.

РАБАТ, 3. квітня. — Рифи, що недавно піддалися під еспанський протекторат, знова збунтувалися проти Еспанії.

Сим разом збунтувався султан Хаміліґ. З кількома племенами напав він на еспанський ґарнізон у Баб Сліб, котрий бачучи невидержимість своєї позиції, покинув становище та перейшов на французьку територію. Еспанський командант Остаріс зараз напав на Баб Сліб та заняв його, але Араби відтак напали на нього й виперли його з позиції. В боях згинуло 3 еспанських офіцирів та богато жовнірів. Решта держиться в дуже прикрім положенню.

Еспанія збирається вислати туди сильні скріплення.

ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОГО

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Одиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

Ві кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

NATIO

Під тою латинською назвою (читай по латині: націо, а по англійськи: натіо) почав виходити в Варшаві місячник, присвячений справам непольських народів в Польщі. До редакційного комітету входять: з боку Українців відомий сенатор Михайло Черкавський, з боку Жидів: відомий сіоністичний провідник посол Ісаак Грінбавм, що тепер перебуває хвилево в Америці, Німців знова заступає сенатор Ервин Гасбах, Білорусинів посол Фабян Єремич, а Литовців др. Данило Ольсейко. Начальним редактором цего місячника є др. Павло Лисяк, який був давнійше редактором „Українського Прапора", коли він ще виходив у Відни.

Брак такого видавництва відчувався здавна. Воно заповнить тепер велику прогалину в заграничній пропаганді, бо по хвилевій втраті нашої державности на західно-українських землях появилося вправді декілька брошур на французській мові, виданих з рамени пред. д-ра Петрушевича, в яких представлено положенне нашого народу під Польщею, але цего всего замало. Всі ми відчували болючо брак сталої публіцистичної пропаганди нашої справи в чужих краях і на чужих мовах. І відчували це не тільки ми Українці, але й другі народности під Польщею. Спільна доля загнала вкінці до спільної акції Українців, Білорусинів, Литовців, Жидів і Німців і в той спосіб зродилося „НАЦІЮ".

Річ ясна, що Польща злякалася сего голосу, що промовляє до світа рівночасно на чотирох мовах: польській, німецькій, французькій і англійській, бо всі статті друковані на тих мовах. Вона й сконфіскувала виданне першого числа і треба було великих заходів, щоби це число таки побачило божий світ.

Всеж таки пройшло богато цікавого інформаційного матеріялу, з якого чужинець буде міг довідатися про політичні змагання народів: українського, білоруського, литовського і жидівського та про їх положення під Польщею. Статті подають обективний матеріял, опертий на статистиці, документах і законах і тим вони найкраще побивають Польщу.

Цей орган надається до поширення і тут в Америці. Вправді англійський переклад статтей виказує певні браки, але це дасться з часом усунути. Піврічна передплата виносить $2, а адреса редакції і адміністрації така: „NATIO", WARSZAWA, PIEKNA 18. m 6. Журнал цей прочитає цілком певно з великим заінтересованнем не тільки Українець, але й чужинець. Він надається дуже добре до пропаганди серед чужинців.

Василь Бобрів (Смутний).

ЗАМІСЦЬ ФЕЙЛЄТОНА

Захитадася Варшава, забігали, немов щурі, застукані у шкоді, ляшки, дуже гвалтують панки у соймі — Богдан Хмельницький розбив Ляхів на прах і обступив Львів. Моторошно панкам робиться, коли хоч на мент уявляють козацькі шаблі та ратища, та галицькі коси. На все погоджуються, гадюками стелються, братами називаються.

Гуде Україна козацькая, ллється пісня вольная — ожив народ. Хтось зробив оте все? Хто добув тую волю? Аристократія українська, козацька старшина? Ні, добули ту волю люди — демократія, а шляхта повинна була пристати до народу, щоби не ділити долі ворогів. Але чи на довго? Чи трималася шляхта так, як нарід хотів, коли приймав її до себе? Ні. Коли до Хмельницького шляхта наша спольщувалася, шиючись у „пани", то по Хмельницькому зачала окацаплюватися, сама віддаючи себе під **протекторат:** правобережці — Полякам, а лівобережці — Москалям. І остався нарід знову сам, як до Великого повстання, з тою лише ріжницею, що до ренегатів своїх прибавилося чистих москаликів — воєвод. Сіпався нераз потім люд, своїми окрадений, позбавитися **протекторату,** находилися з поміж них ватажки, та вже тяжко завельми було — роздерли **тіло українське на двоє.** Ще за Богдана це прокляте слово повисло над Україною і до нині не зникає. Не розлучається з ним і Дорошенко Петро, правда, уявляючи протекторат під Турком тимчасовим, але все одно: у думці й Дорошенка самого й очевидно старшини, що оточувала його, инакшої уяви не було. Скілько то горя та нещасть принесли ріжні протекторати нашій Батьківщині, але чи позбулися ми його в душі сьогодня? Ні. Навпаки, по мойому самі згадали за нього й то коли? Коли може наближається визвольна година.

* * *

Сила сонця. Такого богато, що аж боляче. Глибоке, синє, синє, трошки фіялкове небо й майже такеж море. Гори далеко, наче крізь серпанок, туманіють. На поверсі води блакітної дні рибинки — це попереду, куди ми пливемо на модерному пароплаві — ззаду щуби вже збурили цю блакіть. Між горами, що наче в тумані, місто. Наче безліч яток білих, або ніби велитень якийсь білить полотно — то Тунїс. Столиця протекторату держави, яка без „ліберте, егаліте та фратерніте" й кроку не ступить. Скрізь ці завмерлі гасла кидаються в очи, усюди вони стовбичать мов примара. Наче хочуть пригадати, до чого людство опоганилось, немов живий докор для всіх... тілько, розуміється не для Французів. Для них, ці три слова, лише памятка по великій події кінця вісімнадцятого століття. Більш нічого.

Ось і місто. Вже видно юрбу обідраних, голих, чорних, не з природи, а від бруду Арабів. Чекають на „покровителів", які мають зійти з пароплава. Може дадуть заробити. Її не встигли „покровителі" ступити на арабську землю, як ці старці „на свойому пишному полю" обступили, запружуючу дорогу. Здавалося, не вирватись з тісного кола нещасних. Працюють, пропонують послуги, вимолюють — бо не мають і **десяти сантімів на хліб.** Патики поліції щедро молотять голови „хазяїнів", які розбігаються таксамо хутко як і збіглися. А протектори тим часом умощуються на розкішні авта, не глянувши у бік відбігшої юрби голодних. Лишаємо Hotel de Nille, на якому великими літерами написано: „Протекторат де Тунізі" і далі: Ліберте, Егаліте, Фратерніте (Воля Рівність, Братерство).

Мимоволі напрошуються питання. Невже усі Араби такі нещасні, та як вони ото терплять? Ні, не усі. В центрі міста великий палац, що охороняє арабське військо, а в ньому живе султан, челядь та ті, кому хочеться протекторату — шляхта, а народ — оті голодранці, що обступили білих на пристані.

* * *

1917. рік. Революція. Підняла вона народ від сну збудила. А чи оголосили ми відразу самостійну Україну? Ні. Чому? Бо боялися.

Початок 1918. року. Москалі, бачучи, що тікає Україна з під протекторату, йдуть війною. Чи усі ми, Українці, стали до лави перед наїздниками? Ні. Частина наших „патріотів", ніби представників робітників, не тілько не стали до лави, а пішли на поміч ворогам нашим. Вони комуністи й не могли битися проти комуністів. Чому-ж це сталося? Тому, що вони не представляли собі України без протекторату.

І тепер, коли ми повинні були уже навчитися не тілько з чужих прикладів, а й на власній шкірі, ми згодні приняти протекторат Польщі, як комуністи, що прийняли протекторат Московії червоної, а Скоропадський Московії чорної та білої. Чи для того лилася кров українська за гетьмана, чи для того точилася вона в 1919 та 1920. році, щоби ізнов піти під „високую руку", на цей раз не „московського царя православного", а католицького кандидата на короля дяка Пілсудського? На що тоді зачинали город городити? Чи думає наша „шляхта", що їй вдасться ходове діло? На що ви тягнете люд у неволю? Хиба вам мало самим того, чого хочете народові? Нам протекторат не потрібен, а коли із демократії нашої, що встала до будови держави, натворилося „богато шляхти", то хай тая „шляхта" від себе говорить, хай польщиться, хай московиться, та народові українському хай не накидає нового ярма. Всі Українці, чи то еміґранти, чи ті, що знаходяться під „протекторатом", мусять подумати над тим протекторатом, якого думає накинути нам в першу чергу „наша шляхта", Коли заговорили еміґрантські московські газети про „можливу" самостійність України, то цілком ясно кожному, що цей час зовсім близько і не для того він наближається, щоби ми лізли у нове ярмо.

Нехай це чиїсь проекти, та не буде диму без вогню. Не тілько ареса наша, але усі, які істнують організації, повинні порушити питання про „протекторат" та вкласті не тільки думку, а й плян щодо упередження можливого лиха.

Хай ми не будемо читати „Ліберте, Егаліте та Фратерніте" на державних установах на Україні, як це роблять усі, що приїзджають до Тунізу.

МОГИЛА.

Серед степу широкого
Висока могила,
А над нею оплакує
Мати свого сина.

Плаче вона, приладає,
Могилу цілує, —
Синок собі спить спокійно
І плачу не чує.

Спить він собі спокійним сном
І того не знає,
Що матуся над могилою
Плаче, умліває.

Не плач, мати, наді мною,
Але йди до дому
Та посади кущ калини
На могилу мою.

Посадила рідна мати
Синови калину,
Слізоньками поливала
Кожду божу днину.

Принимайся, калиноньку,
Та цвити рясненько,
Та най спиться у могилі
Синови легенько.

Вже й калина принялася,
Рясненько зацвила,
Та плакати на могилу
Мати все ходила.

А. Пруська.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

І. Бр., Фил. — Редакція радо простує всякі похибки, які попали в дописях. Та Вашого спростовання приняти не можна. Ви, замісць щоби дати переписати імена жертводавців комусь, що має читкий почерк та пише без похибок, воліли написати самі неритко й з похибками, а коли відтак жертводавці Вас за се скартали, Ви нападаєте на редакцію, що вона поробила похибки в Вашій дописі. З копії Вашої дописи, яку редакція заховала, видно, що всі похибки в іменах поробили таки Ви. Тому редакція не тільки, що не прийме від Вас спростовання, але й не прийме на будуче від Вас ніякої дописи з іменами жертводавців Вами самими писаними.

ВІДГУКИ ЧИТАЧІВ НА ДОПИСИ.

Гром. Федор Демко простує новинку про смерть Івана Мацагана, що він помер не в Іст Сент Люіс, Мезуре, а в Іст Сент Луіс, в стейті Илинойс.

Гром. Теодор Манчук з Миннеаполиса подає, що в Свободі, ч. 68. з 24. марта, було написано в списі жертводавців з тої місцевости імя: Іван Гинібовський а має бути: Іван Шибановський(?); було теж подано: Дмитро Костик, а має бути: Дмитро Коґтик(?).

Гром. І. Прухніцький з Бристола, Конн., подає, що в Свободі ч. 73, з 30. марта, в списі жертводавців на коляду в тій місцевости, пропущено імена отсих жертводавців: Теодор Гарасин 2 дол., Стефан Данилевич 1 доляр. Має там теж бути: М. Улян, а не М. Улан; Д. Грамусяк, а не Ґратусяк.

При всякій нагоді складаймо жертви на Сиротинець - Захист Українського Народного Союза.

Конан Дойл.

ЗНАК ЧОТИРОХ.

(10)

Була вже друга година, коли ми приїхали до пані Форестер. Служба вже перед кількома годинами пішла спати, тільки одна хазяйка ще не спала і ждала на поворот панни Морстен. Ціла дивна історія так зайняла увагу пані Форестер, що вона не мала спокою. Вона сама відчинила нам двері, і мене дуже вразило, коли я бачив, як ніжно вона обняла вертаючу панну Морстен та привітала її, як мати. Видно було, що вона для неї не була платною прислугою, тільки дорогою приятелькою. Пані Форестер, симпатична дама середніх літ, прохала мене, щоб я зайшов та розповів про наші пригоди. Але я сказав, що маю важне доручення, і обіцяв їй ще вернути та розказати докладно про дальший хід справи. Відїзджаючи, я кинув ще раз оком поза себе. Приємна домівка, обидві жіночі постаті на порозі, напів відхилені двері, контраст з попередньої кімнати, що падало на них світло, барви шиби і — все те творило одну приємну картину, що супроводжала мене і заспокоювала серед тих диких, темних переживань, якими я був опанований.

Що більше я роздумував над цілою пригодою, тим більш заплутана і темна вона мені здавалася. Їдучи повозкою тихими вулицями, освітленими газом, я пригадував собі ще раз всі подробиці. Первісна проблема була майже розвязана. Смерть капітана Морстена, пересилка перлів, часописна оповістка, лист — все те було нам вже ясне, але воно завело нас до ще більш загадочної і ще страшнїщої таємниці. Індійський скарб, дивний плян, найдений в портфелі Морстена, сцена при смерти майора Шольта, віднайдення скарбу, по якому прийшло вбивство відкривця, ті незвичайні умови, серед яких відбувся злочин, сліди ніг, чужинецьке оружжа, слова „знак чотирох" на пляні і ті самі слова знов тепер на шматкові паперу: все те разом творило справді такий лябіринт, що тільки один Говмз зі своїми особливими здібностями міг мати надію їх розвязати. Пінчін стріт, що лежала в доліщній частині Лембету, складалася головно з невеличких двоповерхових цегляних домиків. Я стукав при третьому номері довший час, але без успіху. Нарешті поза запавісою показалося світло, і з горішнього вікна виглянуло якесь обличча.

— Геть звідси, пяні свавільники, загремів згори голос, якщо будете ще далі робити гамір, то відчиню собачу стайню і пущу на вас сорок і три собаки.

— Маєте тільки одну пустити, — я власне тому приходжу.

— Геть звідсіль! закричав знову голос. Їй Богу, я маю тут гадюку в мішку, кину її вам на голову, якщо заберетеся геть.

— Але ж мені треба собаки, крикнув я.

— Позір! Як скажу „три" — тоді кину гадюку.

— Пан Шерлок Говмз, почав я панове, і ці слова зробили на діда справді магічне враження. Вікно зачинилося в ту мить, і за хвилину двері до сіней стояли отвором. Старий Шермен, довгий, худий мущина з міною потилицею і згорбленими плечима, носив сині очки. Він підніс до гори свічку.

— Приятель Шерлока Говмза милим мені гостем під кожду пору. Заходьте. Обережно перед собакою; вона кусає. Ех, три негодяю, ти негодяю! Маєш охоту зачіпити цього пана? Ці слова були звернені до горностая, що висував свою злобну голову з червоними очима крізь залізні дроти своєї клітки. — За що гадюку ви не журіться, це вуж. Він не ядовитий, тому я пускаю його по кімнаті; він винищує мені хрущів. Не беріть мені за зле, що я спершу трохи грубо до вас забалакав; бо, знаєте, бувають і такі, що викликують мене тільки для сваволі. Чим можу служити панові Шерлокові?

— Нам треба одної з ваших собак.

— Ага! це певне буде Тобі.

— Так, він звав його Тобі.

— Тобі живе тут на ліво під 7. номером.

Він щов поволі зі своїм світлом посеред своєї незвичайної звірячої сімї, яку зібрав був коло себе. При непевному світлі я бачив тільки, як раз звідсіль, раз звідтіль блискали наче іскри очі, що гляділи на нас зі всіх дір і закутків. Навіть на сволоках понад нами сиділи поважно птахи і недбало переступали з одної ноги на другу, коли наші голоси побудили їх зі сну.

(Дальше буде).

С. Маківка.

Максим Копито.

Максим Копито давній мешканець села Нетяг. Ні він, ні його жінка Гапка не знають, хто почав їх рід і коли оселився в Нетягах...

Про це їм не говорили батьки, та й старі люде на селі не памятають. Старий Максим лише пригадує собі, як то колись, ще маленьким хлопчиком, ходив разом з батьком до церкви. Тоді ще на селі не було поляків, були всі руські; себто українці. Але настав, як каже Максим, скрутний час, почали москалі унію касувати, православне заводити.

Частина односельчан пішла до православної церкви, а решта не захотіла. Довго вона держалася сама собою, але не кидала старих звичаїв. В ту пору релігія в життю селянства ще відігравала поважну ролю і тому не диво, що селяне міцно держалися релігійних звичаїв.

Тим привязанням селян до релігії скористалися римо-католицькі ксьондзи, з походження поляки. Вони помаленьку почали пригортати до себе так званих „упорствующих" і прищіплювати їм думку, що хто католик, то мусить бути поляк.

Селяне йшли до костела. Там їм дещо пригадувало унію, але більшости служби вони не розуміли. Ніяк не могли погодитися, що вони поляки, хоч ксьондзи щонедільно на проповіді та при сповіді торочив їм, що вони поляки, що вони мусять говорити по польськи.

Не вірив і Петро, батько Максима, і коли вмирав, то казав свойому синові: „Держися, синку, свойого, не прися до костела, то не наш; поховай мене серед руських, бо ми руські".

Виконав волю батька Максим, і останки Петра спочивають в Коденці на старім кладовищі. Але костела Максим не кинув. Став побожним. Понаставляв на вікнах свойого дому хрестиків та статуєток ріжних святих. Повикидав з хати старі образи і накупив собі нових, як він каже, польських. Все частійше, та частійше почьки вставляти в розмові польські слова. При зустрічі з поляками инакше не називав себе, як поляком. Дуже шанував польських панів. Бувало, як тільки побачить пана, то за 20 кроків здіймє шапку, нагнеться низенько і голосно скаже: „Нех бендзе похвальони Єзус Христус". Коли проходив біля церкви, то повертався задом до неї, аби не бачити. Так ішли літа. Вибухла війна, скінчилася, настала Польща.

Максим разом з Гапкою стали завзятими поляками.

В місті, при костелі обоє говорять по польськи. В дома уживають свою, українську мову.

При роботі нема часу думати, підшукувати польських слів. Краще говорити своєю мовою: вона легка, зрозуміла і свобідно ллється.

Але на вулиці Максим не тільки сам говорить по польськи, а стежить, щоби і його син, невістка та внучата обовязково говорили по польськи.

Одного разу, в неділю, сидів Максим на лавочці під вязом і розмовляв з сусідом Іваном.

Прибігає внучка Максима і сідає на травці біля плоту, обік діда.

„Що робить бабуся?" — запитує дід.

„Сиїдають — відповідає скоромовкою внучка.

— Не кажи так! — гримнув дід.

— А як?

— Кажи, сиїдане єдзе, то буде по польськи.

— А що їсть бабуня?

— Кутю.

— Не кутю, а концю! — поправив дід.

Якось в осени проїжджає шляхом пан і зустрічає Максима по дорозі.

„Як проїхати до Ольхівки?" — запитує пан. „Поєдзе пан пастовіском, ведзе пан в гаці, а там юш Ольхівка" — відповідає Копито.

— А що то за гаці?

— Ну, гаці, пан розуміє...

— Кажи по свойому!

— Гаці, то гать, гребля — додає Максим.

Усміхнувся пан і поїхав.

Не тірше говорить і Ян, син Максима. Він навіть сміється иноді з батька. Особливо став великим поляком, як пішов до війська.

На третім місяцю служби приїзджає Ян до дому в гостину, приходить до дівчат. Сідає на лавку і щораз то кладе руку на груди.

— Що з тобою, Яне? Ти слабий?— цікавляться дівчата.

— Так. Мене страшне грепдз (груль) болі.

— А що то в тебе на ногах бряжчить?

— То шпорніце.

— А може остроги? — сміються дівчата.

— Ні, по польськи шпорніце.

Не відстає і Гапка, жінка Максима. Вона копицю сіна називає „копіца"; стріху — стрєнха; автомобіль — понтабель, дероплян — мироплян; легіони — ліпоні, купята — куренця.

Иноді вона хоче показати і ви других, що добре говорить по польськи. Тому частенько поправляє домашніх.

На коляду повертає вечером син з лісу. Входить до хати. Увесь в снігові. Дочка Манька підбігає до батька.

— Ой, татку, який на вас сніг! Певно на дворі війка!

— Не війка, а вяйка — поправляє Гапка. — Ти-ж полька, говори по польськи.

І так завжди. В такий спосіб Максим Копито робиться поляком.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЯК ЖИВУТЬ НАШІ ЛЮДИ НА ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ.

Вертаючи оногді з праці, стрінув я на вулиці мого знакомого, про якого я чув, що кільканайцять місяців тому назад виїхав був до старого краю. На мій здивований запит він заявив, що він справді був у Галичині, перебував там кільканайцять місяців та вернув назад до Америки. Ми стали говорити за старий край, і я відразу побачив, що мій знакомий мав нагоду запізнатися добре зі життєм наших людий у повітах тернопільськім, підгаєцькім і бобрецькім. Я радий був, що мав нагоду стрінутися з таким чоловіком і думаю, що й другим нашим громадянам буде цікаво дізнатися про життя в старім краю на основі спостережень очевидця.

З оповідань мого знакомого виходило, що на Західній Україні видно добра нема. Люди й до нинішного дня не можуть піднестися з того лихоліття, в яке вони попали через війну. Понад рікою Стрипою, де велися тяжкі бої підчас світової війни, де все було знищене до тла, господарства ще не відбудовані. По селах там ще й нині можна бачити богато загород, де перед війною виділяла гарна хата та господарські забудовання, а нині стоїть хатина всего 3 до 4 метри довга і тільки завширшки, а при ній причеплена причепа (шопа), де ховається перед дощем і снігом кінь чи корова.

Польський уряд, який тільки й робить, що збільшує всякі драчі, завів високу державну асикурацію від огню. Кождий селянин мусить обезпечувати свої будинки, навіть хоть сі будинки виглядають як будки. Збирають асекурації повітові урядники, які не дивляться на те, як наші селяни обезпечив уже свої будинки в якімсь асекураційнім товаристві. Найнизче державне обезпечення виносить на рік 5 золотих (нині в Польщі 1 американський доляр платять 9 польських марок).

Польський уряд не дає селянам найменчої помочи при господарськім відбудованню. По скінченню війни уряд доставив декуди на зелізничі стації будівельний матеріял та рівночасно визначив речинець, протягом котрого мається селянам цей матеріял видавати. Та сього матеріялу не було чим довезти до села, бо по війні на село з 300—350 нумерів не лишилося більше як 3 до 4 пари коний. Привезти просто не було чим, а на плечах занести теж було неможливо, як до стації було 10 до 15 кільометрів. Очевидно, що польський уряд знав сі всі умови й встановив речинець навмисно так, щоби відтак могти вмити руки та сказати: „Треба вам тепер? То купіть собі".

Купити-ж знова не було за що. Заробити гроша нема де. В околиці понад Стрипу спроваджено з Польщі Мазурів і між них стали розпарцельовувати великі фільварки. Наші селяни там купувати не могли. Навіть якби їм були дозволили або хотіли продати, вони не мали защо купити. Уряд їх і досі переслідує, і де лишень наш селянин краще обробить землю, там зараз уряд накладає такі податки, що й поле відтак забере.

Польський уряд грабить із сіл не лише гріш, але й працю. Він накладає на селян тяжкі обовязки шарваркові. Хто має одну хатину, мусить відробити 12 днів шарварку на рік. В кого є пара коний, мусить робити кіньми 6 днів, або самий 22 дни в рік. Сей шарварок відробляють селяни переважно при направі звичайних доріг і мурованих. Коли в селі нема мурованої дороги, то селян женуть у друге-третє село, щоби там у голоді й холоді товкли каміння. Такою шарварковою працею мають довколичні села відбудувати в наступаючім біля велику греблю на Стрипі біля Семиковець, котру знищено підчас великої війни.

В 1926 р. році в цілій майже Галичині жнива не дописали. Копа жита з подільської першо-клясової землі видає намолоту 25 кільограмів, а де земля не так урожайна, то з копи можна мати намолоту 15 до 20 кільограмів. З пшениці намолот виносить декуди до 45 кільограмів з копи. Всі ждуть сього року тяжкого передвіднку. Вже тепер 100 кільограмів жита коштує 43—46 золотих, пшениці 50 зол., ячменю 34, а вівса 29 золотих. В жнива селяне працювали на ще не розпарцельованих фільварках за десятий, а то й чотирнайцятий сніп або за півтора до 2 золотих. В осени плачено за пільні роботи по 80 грошів, а зимою платять тепер по 60 грошів за цілий день праці на своїх харчах.

Але й таких зарібків є тепер дуже мало. За границю виїхати нема змоги, бо щоби дістати пашпорт на виїзд до котроїсь з европейських держав, то крім всяких просьб треба ще видати готовими гріши коло 50 долярів на хабарі всяким польським урядовцям.

Міський робітник заробляє 4 до 5 зл. денно. У Львові 1 кг. хліба коштує 1.20 зл. (така ціна на хліб встановлена там урядом). Свинина коштує за 1 кг. 2.50, волове мясо 1.50 зл. Ціна ременю гіршого сорта в провінціональних містах коштує 40 зл. Шевцеви за роблення чобіт платиться 10 зл. Пара готових чобіт з кращого ременю коштує 65 зл. Теперішна матерія на убрання далеко гірша ніж була перед війною. За 1 метер матерії платять селяне 12, 14 і 18 золотих; щоби купити в місті готове убрання з лучшої матерії, треба заплатити 180 зл. 1 літра нафти коштує в селі 1 зл. Сіль, така як була перед війною, коштує 30 грошів. Тютюн до люльки коштує 60 грошів; на цигаретки 70 др., 90 гр., і 1.20 зл. Це пачечки по 25 грамів ваги, а сорт тютюну подібний до передвоєнного, який коштував по 14, 16 і 26 сотиків.

Служба в польськім війску триває 18 місяців. Війскова служба починається в осени і продовжається через зиму, літо і зиму. Та цілих 18 місяців за одним тягом служить заледви дві третини армії. Одна третина служить тільки зиму й літо, себто 12 місяців, на зиму приходять домів, а з весною ідуть знова до війска на ціле літо, щоби відслужити осташих ще 6 місяців, та вернути відтак на зиму домів. Обуття і убрання на війску дрантиве — три пительки, один ґузик. В інфантерії можна бачити багнети ріжної величини. При війску строга дисципліна. Українських рекрутів женуть аж на Поморя. Війско лихо відживлюване. Наші селяне посилають своїм синам харч до війска. Посилають переважно разовий житний хліб, бо він в довгій дорозі на Поморя не зіпсується так зайшовши там, постоїть довше незіпсутий.

Правдивою язвою на Західній Україні є наказні війти та поступники польської жандармерії. Такий наказний війт доносить жандармерії про кожде слово, сказане в селі проти польської влади, та про кождий організаційний рух між селянами. Однак по селах, де люди більше свідомі і зорганізовані, з такими війтами дають собі якось раду, а це просто в той спосіб, що час-до-часу рахують ребра такому війтови тай ще приказують, щоб не признавався, що був битий. Але в селах, де люди менш свідомі й незорганізовані, там наказний війт поводиться як справжній володар. Були случаї, що деякі громади хотіли усунути таких війтів і дістали навіть позволення на усунення від староства та воєвідства, але постерунок жандармерії на це не згодився і війт остав по нинішний день.

Щоби відограти театральне представленнє в селі або відбути збори читальняні, муситься повідомляти староство. Просьба про позволення на відограння театрального представлення має бути писана і засмотрена стемплями за 11 до 15 золотих і доручена пану старості післанцем дотичного села пополудни впередодень представлення. Коли прим. представлення мається відограти в неділю, то таку просьбу має післанець вручити старості в суботу пополудни (не скоро ще), і тоді від настрою пана старости залежить ціла справа; деколи він одним словом „не позволям" нівечить працю людий, котрі приготовляли штуку і труд післанця, що йшов кільканайцять кільометрів, часом в непогоду, до повітового міста. Ціни місць на представленнях платяться по селах: першорядні 1 зл., другорядні 75 гр., третрядні 60 грошів.

Богато підносять на дусі селян іміґранти-односельчани з Америки. Коли такі односельчани напишуть лист з Америки до свого села та пішлють кілька долярів (до товариства, яке є в селі), село наче відроджується, оживає. В таких селах, не зважаючи на скрутне положення, приступають сейчас до будови читальняних домів, закладають бібліотеки, організують кооперативні спілки.

В богатьох селах, де є кооперативи, тая в торговлі не послугуються грішми, а селянськими продуктами. Приносить селянин до кооперативи 3 або 4 кільограми жита і міняє за продукти, які йому потрібні, за нафту, сіль, сірники (мала пачечка сірників коштує 8 до 10 гр.).

Шкільні будинки, які колись пишалися своєю красою по українських селах, у війні декуди були ушкоджені і по нинішний день поправлені лише тільки, щоб дітям дощ на голови не падав. Стоять нині такі будинки шкільні як руїни серед села. Уряд їх не поправляє, а селяни не мають за що поправити, бо вони загально зубожіли. Одним шкільним підручником покористується кількоро дітий.

Людий по селах тепер більше ніж було перед війною, а особливо людий молодих, які не мають змоги виїхати з села, як це було перед війною. Всі вони, почавши від сивоволосого дідуся до підростка, скривають в своїм нутрі ненависть до польського режіму і чекають нагоди, щоб відплатитись польській владі за заподіяні кривди. Чується нераз між селянами, котрі були при польськім війску, або щойно підуть до него, що колиб була війна, вони в першім бою стануть по стороні противника Польщі. Колиб прийшлось навіть і умерти на війні, то щоб тільки не за Польщу!

Одинокий ратунок селяни бачать для себе тільки у відірванню Західної України від Польщі. Симпатії селян звернені на схід до радянської України. Сего вони не виявляють незнаним людям, бо за такі симпатії тяжко карають в Польщі. Щоби довідатися про їх думки, їх настрої та симпатії, треба з ними жити, треба бути у них своїм чоловіком.

Українські гр.-кат. попи живуть на своїх парохіях як за старих добрих часів: господарують, тримають найминів, наймичок, котрі обробляють їх поле. Вони думають, що корінне теля дві корові псе, і тому ще дістають пенсію від польського уряду і добре їм живеться.

Велику кривду зробили нашим людям українські бабтисти з Америки. Ці бабтисти творять справдішних рабів для Польщі. Вони замісць післати з Америки до краю своїм односельчанам деякий цент на помічи в освітно-культурній роботі, щоби підтримати їх в боротьбі проти польського терору, висилають до своїх сіл своїм знакомим бабтистську релігійну писанину. Наш чоловік на селі, стероризований, заголюканий польським урядом, при тім мало свідомий, начитавшися такої релігійної писанини, приходить до переконання, що та релігія, в якій він жив до цего часу, була недобра, не ляцької неволі, а така делеґація могла навести краще порозуміннє межи Українцями під Польщею а Українцями на Великій Україні та межи Українцями на Україні а Українцями на іміґрації.

Також можна сподіватися, що наколи ми вишлемо людий, в котрих є дійсно любов до рідного народа, то вони може привезуть злуку й братерську любов до всіх Українців на земли Вашингтона.

Стефан Корівчак.

ВЕЛИКОДНІ СВЯТА

ПРИГАДУЮТЬ НАМ РІДНИЙ КРАЙ.

Ваші рідні ожидають Вашої помочі — тому подбайте, щоби і вони мали ВЕСЕЛІ СВЯТА — посилайте АМЕРИКАНСЬКІ ДОЛАРИ.

Доларами виплачуємо на послідній крайовій почті.

Продаємо шіфкарти на найлічші лінії.

Виготовляємо повновласти, контракти купна і продажі, полагоджуємо всіляке старокрайові справи по умірковaних цінах.

Наш Банк совісно обслугує Українців від поверх 25 літ. В ньому зложено людських одиноцтвостий на поверх 5,500,000.00, долярів. За ним практика і досвід.

BOSAK STATE BANK

Scranton, Pa.

Український Департамент обслугує К. ВИШНЬОВСЬКИЙ.

Нечиста совість.

Адвокат: Щоби перевести розвід з причини вини вашого чоловіка, мушу мати на те незбиті докази.

— Про його зносини я нічого не знаю, але останніми часами він для мене зробився дуже чутливий і обсипає мене подарками. Чи то не може послужити за незбитий доказ, пане меценас?

—o—

Славний французький маляр Давід (1748—1825) був завзятий Якобінець і прихильник Робеспера. Він голосував за покаранням смертю короля Людвика XVI., тому (після реставрації цісарства) мусів утікати. Хтось порадив Давідові, як він жив на еміґрації в Брукселі (в Бельгії), намалювати портрет Карла X., щоби здобути ласку в короля. „Добре, — відповів Давід — я намалюю, але принесіть мені його голову!"

РОЗВІЙ ПОГЛЯДІВ НА ЛИХВУ

(Стаття американського вченого Андрю Диксона Гвайта — в перекладі Івана Петрушевича, з додатком Івана Франка).

(7)

Инша популярна збірка „Іямарагд", зложена на Руси десь у XIII. або XIV. віці, подає „Слово святых отец реченное о мздоимцех и о рѣзоимателех и о златолюбии", де говориться: „Мздоимець и грабитель — едина колесница их, гордостная возятая Сатаны". Автор того слова покликається на слова Христові: „Не стяжите ни злата ни сребра, ни пецѣтеся, что ясти или что пити". А инше в тій самій збірці, також безименне „Слово святых отець, яко не подобает сребра давати во лихву" говорить: „Сего ради емлющеи рѣзы нечисто и жестоцѣ являються мерзци пред Богом и человѣки, и отнюд христіяном отреченно есть еже рѣзы имати".

І в оригінальних руських плодах духовної літератури повторяється на ріжні лади та сама думка. Руське церковне право забороняє поперед усього священикам займатися лихвою, а лихваря робити священиком. Наука про сповідь уділяє різоимство між найтяжшими гріхи, далеко тяжші від крадіжи; поручаючи всяке неправедно набуте добро звертати, аби привернути собі ласку божу, воно каже крадене віддавати десятирицею, а „різоимне" — сторицею. Дуже сильними словами виступає проти лихви митрополит Никифор: „Коли ти постишся, а береш великий процент, нічого не поможе тобі піст: ти думаєш, що постишся, а сам їси мясо — не мясо овече або иншої худоби, призначеної на поживу, а плоть братню, бо ти ріжеш йому жили і колеш його тяжким ножем „лихоимания, неправедныя мзды, тяжкого рѣза".

Що правда, в отсих словах проблискує вже троха відмінний дух, видно розріжненнє між звичайним даванням на процент, а „тяжким рѣзом". Се була уступка фактичним руським обставинам, де стопа процентова була дуже висока і кожде зиченнє на процент було звичайно лихвою. Що духовенство зрештою часто навмисно не робило ріжниці між „тяжкою" і легкою різою, доказує новгородська повість про посадника Щила, написана в XIV. або XV віці. Посадник Щил давав купцям гроші на дуже низький процент і за ті гроші поставив манастир, але епископ не посвятив церкви, поставленої за „лихварські" гроші, а сам Щил по смерти попав у пекло і тілько нараставсями та милостинею вирятувати його звідти.

Тимчасом усі ті духовні поучення, канонічні заборони та повісти мало впливали на практичне житте. Навпаки, можемо сказати, що у нас законна реґуляція опроцентовання гроший почалася ще тоді, коли в західній Европі світські власти скрізь стояли під тиском канонічного права і стидливо відверталися від справи опроцентовання позичок як від справи зовсім грішної і залежної виключно від сповідальниці, а не від державного законодавства.

Найдавнійша руська збірка світських законів, тав. Правда руська, являється найкращим доказом, що наше світське законодавство за князівських часів зовсім не вязалося церковною аргументацією і цитатами з отців церкви, де вміло тверезо дивитися на річи. В статті „О рѣзѣ", себто про провізію, розріжнено кілька родів лихви, а власне „різ" (карби, по яким числено грошевий процент), „настав" (позичку на доходи з пасіки) і „просоп", по теперішньому-б сказати, відсипцину, себто позичку, яку треба було сплачувати збіжем. У тій статті не бачимо ані тіни якогось клерикального жаху перед лихвою, а сказано просто: „Коли хто дає куни (тодішні гроші) на різ або настав на мід, або збіже на просоп, то (в разі, коли довжник не хоче платити) віритель нехай доставить свідків, яка була умова, а так має брати". Що се не була теорія, але що справді на Руси лихва, зглядно побиранне процентів від позичок трактувалося як річ чисто світська, цивільна, і не підлягало духовному судови ані впливам духовенства, се бачимо також із тзв. церковного устава князя Володимира, де вичислено всі справи, віддані сим князем (чи може його потомками) до компетенції духовних судів, але лихви в числі тих справ нема.

Дуже вчасно почала й церковна література робити концесії практиці світського життя: Ми згадували вже, що митрополит Никифор говорить про „тяжкий різ". Що се не був пустий вислов, доказує дальший уступ його слова, де архипастир виразно протиставить „великий різ" меньшому і говорить: Коли тобі неможливо зовсім дарувати довжникови його довгу, „поне великій рѣз остави, иже якоже змія изъѣдають окаяннїи убогіи". Так само й Нифонт новгородський велить священика за лихву відставляти, а світських людий упоминати, аби не брали процвнту, а коли не можуть від того відстати, то сказати їм: „будьте милосерні; беріть малий процент; аще по 5 кун дал еси, а 3 куи возми или четыри". Подібно висловляється й анонімне „Сказаніе от заповѣди св. отец о покаяніи": „Аще це можете отстати, то дайте легко — по 3 куни на гривну или по седми рѣзан", що проф. Грушевський обчисляє на 14%.

На Україні з упадком політичної самостійности зупинився й самостійний розвій світського законодавства, хоча Литовський Статут живе ще в значній мірі староруською правною традицією. Лише канонічне законодавство стояло на давній основі; та й про його самостійний розвій також не було мови. Наші пізніші Номоканони не виходять по за греховізантійські норми. В безіменнім творі „Поученіе ерейское", зложенім десь у XV. або XVI. в., сказано коротко, щоб священики позбулися всяких гріхів, в тім числі „різоимания і порукъ". А в коротенькім Номоканоці доданім до Балабанового Требника, друкованого 1697 р., читаємо заказ побирання лихви і то, як можна міркувати з тексту, лихви на 100 процент, звернений виразно проти священика: „Ереи аще куплю дѣяй лихоимством, еже много усугубити (подвоїти) сребро свое, да отлучит ся от литургіи, понеже убо лжамъ сомѣшенъ есть и лихоиманию, и лучши его купчуяй (звідник) и блудяй".

Властиві боротьби між сими двома напрямами у нас не було. Житте нашого народа вчасно вийшло в течії політичних норм инших держав і не мало часу виробити власні форми на стілько міцні та тривкі, щоб могли ставити опір чужим. Варто зазначити, що наша народня устна словесність не знає типу лихваря. Ворожнеча проти Жидів, що в р. 1648 вибухла страшною різнею, розвивалася на иньшім тлі; козацькі думи знають Жидів торговців, арендарів та панських факторів, але не лихварів. Се й не диво, коли згадаємо, що українське селянство було не самовільне і не мало права ані можности затягати позички.

В паралель до цитованих Гвайтом переслідував московських селян, що вважали барабалю чортовим насіннєм, варто зазначити боротьбу російського уряду XVII. віку проти тютюну. Маємо тут дуже цікавий контраст: коли садженнє барабалі протегували уряди, бачучи в сьому забезпеченнє людности від періодичних голодовань, а народні пересуди, декуди піддержувані духовенством, противилися йому, то садженнє і куреннє тютюну ширилося серед народа навпаки розпорядженням і навіть острим карам уряду та наукам духовенства. За часів Олексія Михайловича в Московщині за куреннє тютюну виривали ніздрі, сікли кнутами та висилали на Сибір. Пізнійше ся нетерпимість до тютюну перейшла у московських роскольників у догму, яка й доси заховується з кременим иноді фанатизмом; тай православне духовенство написало проти сього „египетскаго зелія" не мало поучень та заборон, а проте садженнє і вживанне тютюну ширилося раз у раз і зробилося нарешті одним із важних жерел державного доходу.

Іван Франко.

ШИФКАРТИ

ДО КАНАДИ

ОДИНОКА УКР. КОРАБЕЛЬНА АГЕНЦІЯ У СХІДНІЙ КАНАДІ.

ГРИГОРІ МЕХ, властитель.

Спроваджуємо Родини зі старого Краю і виробляємо для них всякі потрібні позволення. Заопікуємося ними старанно підчас подорожі, так само тут на місци. Коли жадаєте, щоби Ваші Рідні чи знакомі приїхали до Канади та не мали жадної перешкоди, так удайтесь до нас, а ми спровадимо їх як слід. Ми стараємося самі о пошукання праці для приїхавших так, що вам за ними нічим не треба журитися. Наша Агенція існує двайцять років, за вашу родину гарантуємо, противно, гроші звернемо назад. За всякими порадами пишіть або приходіть до:

ANGLO-UKRAINIAN STEAMSHIP TICKET AGENCY,

243 CRAIG STREET WEST, MONTREAL, QUE., CANADA.

72—

НАГНЕТИ

Біль кінчиться сейчас

Не треба чекати одна хвиля по напомненню Dr. Scholl's Zino-pads і біль кінчиться. Коли нагніт мозоль під ногами, Коли на кі черевики тиснуть, то є місце нашому Zino-pads усуне ся одну ніч. Стара метода видирання а вирізнів або напікання шкідливих трутин, суть небезпечні.

Dr. Scholl's Zino-pads суть безпечні, всюди тревні і проти заразливої медичні складники. Вони усувають причину нагнетів, терти або тиснення ноги.

У всіх аптиках і склепі обувi. Коштує дуже мало.

Dr Scholl's Zino-pads

Наложіть один — а біль зникне.

ДОМИ — ФАРМИ!

СОТКИ ДОМІВ, фарм і інтересів на продаж або в заміну.

В ПОСЛІДНІМ РОЦІ продали ми домів і нашого на загальну суму **$325,900.00**

ВСЬ НАШІ КЛІЄНТИ вповні задоволені з нашої услуги.

Хто хоче скоро продати, купити, замінити свій маєток, хай голоситься до нас.

Ідіть там, де дістанете скору і чесну услугу.

V. BONACHEVSKI,
Real Estate Broker.
4233 Germantown Ave., Phila, Pa.

Телефон: Gramarcy 5881.

Др. К. Д. БІЛИК
УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР І ХІРУРГ
ЕЛЕКТРИЧНІ ПРИРЯДИ.
Урядові години: від 12. до 1-ої, від 6. до 8-ої і після умови.
311 E. 18th ST., NEW YORK CITY

ВДАВАЙТЕСЬ ДО СПЕЦІЯЛІСТІВ ПРАКТИКУЮЧОГО **27 ЛІТ У ВАШИХ НЕДУГАХ.**
Без ріжниці, як застаріла Ваша недуга, я Вам поможу.
Хронічні недуги мущин і женщин чу успішно модерними методами.
ДАЮ СКОРІ РЕЗУЛЬТАТИ у всіх недугах нервових, шкірних, кров'яних, нирковых, мочевих, ревматизмах, гарлоріди та недугах кишок. Безплатно іксамінуйте вашу кров.
Мої оплати умірковані, включно особисті огляди при кождім 37-ОЛ1 і ексмінація **ПОРАДИ І ОГЛЯДИНИ ДАРОМ**
DR. LOUIS ZINS, 110 E. 16th St. NEW YORK
між 4th Ave. і Irvington Pl
Години: Денно 9. рано до 8 вечер; в неділі від 9 рано до 4 пополудни.

DR. M. SMITH
16 EAST 7th STREET, NEW YORK
Tel. Orchard 6072
Говорить по українськи.
Лічить успішно недуги мущин, женщин і дітий.
Найновійші електричні апарати

НЕ ЗАНЕДБУЙТЕ ПЕРЕСТУДЖЕНЬ!
Червонохресний Пластер
Дає Скору Поміч.

Рік небезпечна, коли не звертаємо уваги на перестудження. Бо може проявитись інфлюенца або запалення. Якщо у вас перестудження, то треба негайно лікуватися. Купіть старі і завжди помагаючий Джансона Червонохресний Нирковий Пластер і прикладіть до грудей. Цей дивний і цілющий пластер є два рази більший ніж звичайних пластрів і без дірок. Мо форму нирки і добре пристає. Помагає майже негайно — огріває, лагодить захоронює — скріплює обіг крови. І дітиці питайте за великим Джансон Червонохресним Пластером на червоній фланелі.

АДВОКАТ
Б. ПЕЛЕХОВИЧ
2300 WEST CHICAGO AVENUE,
CHICAGO, ILL.
Практикує у всіх судах; займається переглядженням абстрактів; виконує контракти купна і продажі; перепроваджує спадкові справи; полагоджує старокраєві, патентові і прочі справи. 191—

ДО ВСІХ ДОПИСУВАТЕЛІВ.
Просимо зважити собі:
1. — Дописі писати коротко
2. — Вирізно і читко.
3. — Лиш по одній стороні папера
4. — В дописях подавати лиш правдиві вісти.
5. — Писати лише про річи цікаві на усього загалу читачів, або добре вісо значучі статті.
6. — В дописях нікого не перехвалювати без дійсної заслуги.
7. — Не лаяти нікого особисто, ані не ніцкати, ані не зачіпати.
8. — Не жадати авторту дописі, яку дописувательь написав за кілька місяців (коли її дуже потребує, можу у себе оставити відпис).
9. — Не посилати „нагляк" дописей з доманганням „сейчас" помістити, бо се звичайно тільки показує, що дописувательь опізнився і хоче, щоб редакція се надолужила.
10. — Не присилати до редакції статей і поезій недоладних щодо форми або безвартних щодо змісту; а до тоні й не жадати авторту таких віршів

Адм. „Свободи".

ВИКАЗ ТИХ, ЩО БАЖАЮТЬ ВОЛІ РІДНОМУ КРАЄВІ.

Жертви переслані на край до Обєднання в місяцю лютім 1927 р.

60. **Ионистави, О. д.** Юрій Пристаи переслав збірку на Рідну Школу 100.00
Зложили: о. Василь Кришаль $5, о. Мирон Данилович $5; по $2: Іван Матвишин, Василь Сетник, Семеон Сиктор; по $1: Ілько Чулик, Панька Дацуга, Кондрат Ліский, Текля Ворожбит, І. Пилипович, І. Гирмич, Вас. Дрогомирецький, Юрій Чендовський, Ева Присілська, Стефан Пажуга, Ю. Волійник, Петро Волійник, Михаїл Гринжук, Ілько Ясь, Дмитро Ковдик, Вас. Кріль, Ілько Сухий, Петро Філь, Стефан Мосн, Вікторія Мирдич, Михаїл Пристаи, Іь. Дзуліг, Стефан Рошко, Николай Кіндрат, Марія Кощипрох, Іь. Гимлишин, Ст. Кость, Ф. Пристаи, Ф. Білик, Василь Зибаль, Ст. Ниновський, Гр. Ивинський, Андрій Ліщинець, Гр. Сольчак, Мих. Баран, Ф. Кицула, Ілько Федорович, Ю. Прислінський, Ю. Фіаль, Ст. Маслюк, Гр. Кощуз, Анна Гуцал, Василь Дрогуч, Мих. Тиць, Іь. Дубас, Мик. Павлишин, Осип Пипак, Іь. Мигаль, Петро Лущко, Іь. Брань, Ю. Пристаи, Мих. Заяц, Іь. Мельц, Тимко Кобак, Колебовський Фиипин, Дм. Гкарин, Іь. Багаи; по 75 ц.: Дм. Буйтович; по 50 ц.: Іь. Фіаль, Ирина Ніделко, Ясько Смоскрник, Петро Тарок, Ю. Сенчак, Андрій. Кучманич, Ілько Вітик, Вас. Терлецький, Павло Хоркавий, Мих. Марцишин, Петро Поліщ, Іван Фіаль, Мих. Шустер, Теодор Смівнів, Вас. Чабин, Дмитро Романтак, Мих. Сиктор, Дмитро Мисливий, Гр. Брикайло, Розалія Гусак, Мих. Пацько, Лаврентій Трубак; по 25 ц.: Теодор Шмігельський; по $2: Михаїл Голодюк. Стефан Грубяк; по $1: Вас. Хахала, Михаїл Голодюк, Теодор Бойко, Юрій Гусак, Евстахій Ткач і Михаїл Ода. Збірка Романа Гіля на Р. Ш. Матвій Хандога, Николай Горин, Ст. Мош, о. Вас. Кошіль, Т. Комонський по $1; по 50 ц.: Ілько Вітик, Іь. Буско і Олекса Буняківський, дрібні жертви.

61. **Мньє Рикс, Па.** д. Андрій Гальчак переслав збірку на Рідну Школу. Зложили: Семен Костецький $5; по $1: о. о. Йосиф Жук, о. Василь Жолдак, І. Кіцаль, М. Лабойко, І. Петриканич, Андрій Гальчак, Т. Груць, М. Ломницький, Гр. Телеп, Є. Пашроги, Д. Андрейчин, В. Зарицина, Д. Капраль, П. Паньчак, С. Харитон, Т. Сушинський, С. Кулик, І. Пашроги, П. Паньчак, Т. Шпень, І. Костецький, Петро Кзин $2; по 50 ц.: С. Лабойко, С. Жинський, В. Пашроги, М. Тхорик, Анна Бунга, В. Пиж, Анна Кулик, А. Волянська, Катерина Галушак, Ф. Заделька, Евгенія Попівчак, Марія Мігнак, Зофія Ардинська, Емілія Гончак, Юлія Корба, Марія Корба, Анна Салей, Анна Гончак, Анна Кзин, Анна Ільчак, М. Лабойко; по 25 ц.: Анна Пиж, Анна Мудрик, Анна Дорош, С. Кзин, Ольга Кметик, Катерина Дорош, Марія Мичишин, Яків Ігрина, Марія Фаль, Пелагія Кічі, Катерина Кеселиця, Марія Пащак, М. Старошак, Марія Мудрик, і дрібні датки $1. Рішок збірка з церкви до шклик о. др. Й. Жука $10. — Разом 53.50

62. **Патерсон, Н. Дж.** д. Василь Матвіс переслав збірку від Горожанського Клюбу на Школу $10 і на Пол. Вазнів $10. .....20.00

63. **Джерзи Сіті, Н. Дж.** Впрел. о. А. Хацацький переслав збірку у церкви св. Петра і Павла на Рідну Школу 10.00

64. **Ариола, Па.** д. Олекса Лисій переслав збірку від Укр. Православної Громади на пам'ятник Франка $10, на Інвалідів $10 і на Рідну Школу $20. Разом 40.00

65. **Джемейка, Н. Й.** д. Матвій Костишин переслав збірки з Джемейки і Вудгейвен на політичних вязнів і сироти по половині 124.40

66. **Честер, Па.** д. Й. Мороз переслав збірку на Січових Стрільців 8.50
Зложили по $1: Й. Келечава, І. Совінський і Мухиканти; по 50 ц.: Йосиф Мороз, Й. Петрик, І. Гринчик, Н. Прось, П. Огар і І. Кузман; по 25 ц.: М. Андрій, В. Дольський, Ш. Корчинський, І. Гачак, Т. Бандровський, Гр. Перчак, І. Пацановський. — Се збірка була зібрана на весіллю Івана Совінського.

67. **Джерзи Сіті, Н. Дж.** д. Николка Пігура переслав збірку на Народний Податок 28.00
Зложили: Юлія Пігура $1.50; по 75 ц.: Йосиф Кірат, Василь Жарський, Іван Потопик; по 50 ц.: Василь Гіль, Олекса Яцків, Іван Бобовник, Юрій Гук, Гр. Гуменюк, Семко Ленчук, Семко Сайчук, Михайло Турянський, Яків Пеклановський, Йосиф Жарський, Яків Сай, Семко Месак, Василь Микитка, Сайчук Андрій, Роман Будик, Гр. Дячик, Михаїл Салько, Онуфрій Кодісник, П. Свінцький, Данько Дорош, Іван Станіславишин, Евдоким Баран, Ник. Заяць, Григорій Шмалій, Йосиф Сплюк, Андрій Бусько, Ізидор Кузилюк, Максим Стегнійський, Василь Гоїк, Ст. Кот, Семко Гриньк